

RFSU och framtiden

Carl Gustaf Boëthius

Den sexuella gemenskapens egenvärde erkänns numera allmänt och sexualiteten ses inte längre huvudsakligen ur fortplantningssynpunkt. Men fortfarande finns kvardröjande sociala missförhållanden som skadar de mänskliga relationerna. Den tekniska utvecklingen kan också leda till minskad hänsyn till viktiga mänskliga behov. Det är en viktig uppgift för RFSU att genom bl a en konsekvent opinionsbildning försöka minska de risker som kan hota den mänskliga samlevnaden, menar Carl Gustaf Boëthius, ordförande i RFSU.

Krav på politiska beslut som angriper sociala missförhållanden har framförts av RFSU alltifrån första början av dess verksamhet.

I 1970-talets svenska samhälle finns allttjämt kvardröjande sociala missförhållanden som har negativ inverkan på mänskliga relationer, t ex trångboddhet, brist på daghem, brist på goda ungdomslokaler och -sysselsättningar, överbelastning på dubbelarbetande yrkeskvinnor, psykisk press på isolerade hemmafruar, låga löner, förslitning i tunga arbeten, hälsoskadlig arbetsmiljö, skiftarbete — ibland för både mannen och kvinnan i en familj. RFSU ser som en av sina uppgifter att klarlägga sådana samband och från denna speciella utgångspunkt väcka opinion för ett fortsatt politiskt och socialt reformarbete.

I det moderna konkurrenssamhället finns utvecklingstendenser som kan bidra till att hos enskilda människor skapa en känsla av maktlöshet samtidigt som livsfientliga värderingar kan bli förstärkta. Detta kan leda till skadeverkningar på den mänskliga samlevnaden.

Den tekniska utvecklingen kan på vissa områden, t ex när det gäller arbetsmiljön och livsformerna, leda till en minskad hänsyn till väsentliga mänskliga behov. Kommersialismen kan bidra till att förföra människor att värdera överkonsumtion av ting och varor högre än mänsklig gemenskap. Detta kan leda till ökade svårigheter för människor att nå varandra i en meningsfull känslomässig gemenskap.

RFSU har att från sina utgångspunkter föra kravet på att samhällsutvecklingen i stort måste riktas efter människornas behov i stället för att människorna skall inpassas i det tekniska, merkantila och administrativa mönster som präglas och vägleds av lönsamhetsprincipen.

Genom att stödja solidaritetssträvandena mellan människorna och det fortsatta sociala utvecklingsarbetet i samhället försöker RFSU bidra till att minska de risker som här antytts hota den mänskliga samlevnaden. En konsekvent opinionsbildning kan bidra till förändringar i positiv riktning.

Behov av samhörighet

Även med en gynnsam samhällsutveckling kan emellertid nya anpassningssvårigheter uppstå. Både behovet av nära samhörighet och fruktan för att förlora samhörigheten och lämnas ensam är stora. Värderingar och normer är under omprövning. Under sådana förhållanden måste RFSU ägna de psykologiska och även de etiska samlevnadsfrågorna starkt ökad uppmärksamhet. Insikten om det komplicerade samspelet mellan den sexuella och den personliga relationen behöver fördjupas. Däri ligger också ett avståndstagande från det ytliga synsätt som förekommer inom pornografin och över huvud inom "sexismen".

Insikten om det komplicerade samspelet mellan den sexuella och den personliga relationen måste fördjupas.

Den sexuella öppenheten i och för sig utgör ett utomordentligt stort framsteg som inte får gå förlorat.

Ett framsteg är att den sexuella gemenskapens egenvärde numera allmänt erkänns och att man i samhällsdebatten inte längre betraktar sexualiteten huvudsakligen ur fortplantningens synpunkt. Det sexuella samlivet rymmer känslöberikande och personlighetsutvecklande möjligheter. På detta område har RFSU att fortsätta den omfattande upplysningsverksamhet som förbundet alltid bedrivit.

Insikten om det sexuella samlivets egenvärde får emellertid inte undanskymma de möjligheter till både självförverkligande och att nå bortom sig själv som ligger i fortplantningen. Att ha barn bör inte vara en besvärlig företeelse i tillvarons marginal, inte heller enbart en uppfostringsuppgift. Samlevnaden med barn kan innebära en rik livsmöjlighet under en lång period av individens liv. Om detta ska förverkligas fordras engagemang, satsning av yttre och inre resurser och förmåga att kommunicera med barn under deras djupt olikartade utvecklingsskeden. De värden som en sådan samlevnad kan ge står i lika mån till förfogande för män och kvinnor.

Arbetsuppgifter

Ungefär så ser de allmänna riktlinjer ut som för närvarande är föremål för överläggningar inom RFSU. Mera konkret avtecknar sig bl a följande arbetsuppgifter.

Många lärare på låg- och mellanstadierna upplever det allttjämt besvärande att ge sexualundervisning. En del biologilärare på högstadiet anger svårigheter att integrera den biologiska undervisningen med samlevnadsfrågor i vidare bemärkelse. Dessa svårigheter beror till stor del på brister i utbildning och fortbildning — men också på den osäkerhet i livsåskådningsfrågor som finns. RFSU

har under 40- och 50-talen gjort stora insatser för lärarfortbildningen. Denna verksamhet äger nu rum i mycket begränsad skala. Den bör återupptas.

Den individuella sexualrådgivningen är otillräcklig. Det visar de köer som bildas då sådan verksamhet startas. RFSU håller i år sin första kurs för sexualrådgivare och planerar att under 1975 starta en försöksverksamhet med en ungdomsmottagning. I överensstämmelse med uppfattningen att de sexuella problemen sällan är de primära bör denna erbjuda ungdomarna möjligheter att ta upp många olika slags problem.

RFSU deltar i den starkt ökade abortförebyggande verksamhet som håller på att byggas upp på initiativ av socialstyrelsen.

Invandrarkvinnor

Inför samhällets långsiktiga uppbyggnad av en effektiv och tillräcklig preventivrådgivning, inriktar sig RFSU småningom på speciella insatser. En sådan är den nyssnämnda ungdomsrådgivningen. En annan är en försöksverksamhet med rådgivning för invandrarkvinnor ur en språkgrupp. Behovet härav är särskilt stort. Abortfrekvensen är högre bland invandrarkvinnor än bland infödda svenska kvinnor. Ett annat skäl till en specialmottagning är att de svenska attityderna och rutinerna på detta område kan förefalla vissa invandrargrupper stötande. Särskilda psykologiska hänsyn kan behövas.

För att möjliggöra det sistnämnda håller inom RFSU på att utarbetas en skrift om sexual- och familjesynen i vissa utvandringsländer. Den är avsedd för svenskar som i sitt arbete har att göra med invandrarnas problematik på detta område i en för dem främmande miljö.

Riksdagen beslöt 1973 om översyn av smittskyddslagen. Denna bör — enligt RFSUs uppfattning — ha följande inriktning vad gäller veneriska sjukdomar:

Behovet av preventivrådgivning bland invandrarkvinnor är mycket stort

Sexuell samvaro är en rättighet även för dem som är intagna på anstalt eller befinner sig på institution.

Straffbestämmelserna bör borttagas.

Tvångsåtgärder bör få förekomma endast i verkligt trängande fall.

Rapportering till målsman angående patient under 16 år skall ej få ske utan patientens samtycke.

Läkarens anmälningsplikt för nya fall bör kvarstå för statistiska ändamål.

Fördomarna mot människor som har en annan inriktning av sexualdriften än den vanligaste är alltför starka. Här har RFSU — nu som förut — en långsiktig upplysande och attitydpåverkan-

de uppgift.

Sexuell samvaro är en rättighet även för dem som är intagna på anstalt eller befinner sig på institution. Isolering i straffanstalt leder ofta till en förstärkning av asociala och kriminella attityder. Den sexuella närkontakten kan däremot ha en resocialiserande och rehabiliterande effekt.

Den snabba utvecklingen av prostitution och pornografi till alltmera "avmänskligade" former är ett oroväckande symptom på brist på mänsklig gemenskap mellan män och kvinnor i vårt nuvarande samhälle. Orsakerna härtill kräver ett ingående studium som basis för åtgärder. Sannolikt är det inte symptomen utan deras orsaker som behöver angripas.

Målet för RFSUs verksamhet är att medverka till en samlevnad som är mänskligt givande i väsentligt högre grad än vad som nu är fallet.

USSU —

Utredningen rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbetet

Utredningen har lagt fram ett förslag till ny lärarhandledning i sexual- och samlevnadsundervisning. De psykologiska, sociala och etiska aspekterna på samlevnadsfrågor får väsentligt större utrymme än tidigare.

Vad gäller undervisning om sexualmoral har utredningen sökt "översätta" läroplanens föreskrifter om undervisning i värderingsfrågor till riktlinjerna för samtal med eleverna om rätt och orätt på det sexuella samlivets område. Läroplanen skiljer mellan grundläggande värderingar som undervisningen ska framhålla och främja, dvs aktivt ta ställning för och därmed söka påverka eleverna,

och å andra sidan kontroversiella värderingar där skolan inte får ta ställning utan ska informera om olika uppfattningar, skapa förståelse och ge material för elevens eget ställningstagande.

Grundläggande värderingar

1. För sexuella relationer gäller samma krav på hänsyn till andra människor och ansvar för konsekvenserna av sina handlingar som på alla livets områden.
2. Att förena sexualliv, gemenskap och respekt för den andra människans integritet är ett mål värt att eftersträva.

3. Varje form av psykisk press eller fysiskt övervåld utgör på det sexuella området lika väl som på andra områden ett inkräktande på den andra människans integritet.
4. Undervisningen bör ge stöd åt den värdering som enligt USSUs undersökningar omfattas av de allra flesta i svenska folket: avståndstagandet från otrohet. Med otrohet bör då avses ett svek mot gemenskapen, inte den sexuella handlingen i och för sig.
5. Undervisningen bör ta avstånd från den traditionella dubbelmoralen enligt vilken moraliska förkastelsedomar uttalas mot kvinnor för samma handlingar som män saklöst kan begå.
6. Fördömande av variationer i sexualdriftens inriktning bör motverkas och en förstående och hänsynsfull inställning befrämjas.
7. Undervisningen bör medverka till att rätt till sexuellt samliv tillerkänns fysiskt och psykiskt handikappade, mentalsjuka, interner på fångvårdsanstalter och andra anstaltsbundna. Fördomar mot äldres sexualliv bör motverkas.

Kontroversiella värderingar

Frågor där skolan enligt utredningens uppfattning *inte* får ta ställning utan bör inskränka sig till att skapa förståelse för olika uppfattningar och ge hjälp till eftertanke och ett medvetet eget ställningstagande är följande:

1. Föräktenskapligt samliv med den man ämnar gifta sig med eller stadigvarande sammanleva med upplevs som självklart acceptabelt av de allra flesta inom svenska folket. Samlevnadsfrågor som hör ihop med dessa samlivsformer måste därför ha stort utrymme i undervisningen.
2. Många unga människor bildar numera familj

utan att ingå äktenskap. Undervisningen bör ge de äldre tonåringarna tillfälle att grundligt diskutera hithörande frågor men bör inte ta ställning för eller mot detta val av samlevnadsform.

3. Sexualdebuten sker numera *genomsnittligt* tidigare än förr. Skolan bör inte uttala några generella moraliska omdömen om denna företeelse. Undervisningen bör söka aktivt motverka alltför tidiga sexualdebuter genom att framhålla de faktiska riskerna och ge eleverna tillfälle att diskutera hela denna fråga.
4. Undervisningen måste ägna stort utrymme åt information om preventivmedel och åt att grundlägga en ansvarig attityd till födelsekontroll.
5. Skolan får inte engageras för att argumentera till förmån för någon av de olika uppfattningarna i abortfrågan.

Några andra förslag

I handledningsförslaget förekommer bl a följande rekommendationer:

- Sexuallivet ska inte längre framställas som (eller nästan endast som) ett led i fortplantningen. Det är i första hand en form av gemenskap, njutning och glädje. Befruktnings är oftast inte avsedd.
- Inom "sexismen", tydligast framträdande i pornografin, finns en människosyn och i synnerhet en kvinnosyn som bör kritiskt analyseras i undervisningen.
- För vissa invandrare utgör mötet med den sexuella öppenheten och friheten i Nord- och Västeuropa en kulturchock. Utredningen anser att sexual- och samlevnadsundervisningen inte förvärrar utan mildrar denna problematik.